

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕЛІНГВІСТИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 372.881.111.1:37.02

НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

Сімкова І. О.

isimkova@ukr.net

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

Дата надходження 17.11.2019. Рекомендовано до друку 24.11.2019.

Анотація. Статтю присвячено дослідженням питань навчання англomовного професійно орієнтованого монологічного мовлення майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів із застосування автентичних навчальних відеоматеріалів. Проаналізовано праці вітчизняних і зарубіжних фахівців з питань формування у студентів здатності ефективного англomовного професійно орієнтованого спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення і застосування автентичних відеоматеріалів у методиці навчання англійської мови для професійного спілкування тощо. Запропоновано модифіковану модель майбутнього фахівця у сфері міжнародних соціальних проєктів, що складається з декількох рівнів: перший – особистість фахівця, другий – менталітет, загальна і професійна культура, професійний менталітет, третій – професійна компетентність і професійно вагомості якості фахівця. Описано особливості діяльності майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів. Визначено, що технологія формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в монологічному мовленні у майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів повинна враховувати інтеграцію чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, письмо, говоріння). Наведено переваги застосування автентичних відеоматеріалів під час навчання англomовного професійно орієнтованого монологічного мовлення майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів. Схарактеризовано рівень професіоналізму не лише як наявність знань, досвіду чи відповідного комплексу професійно вагомості особистісних якостей, але й як соціально обумовлену структуру мотивації фахівця та як соціальну характеристику, яка означає наявність у фахівця закріпленої і визначеної соціальної функції і вимагає наявності англomовних знань, навичок і вмінь, монополії навчання і накопичення функціонального досвіду, якісних параметрів його суспільно орієнтованої діяльності.

Ключові слова: англійська мова для професійного спілкування, автентичні відеоматеріали, професійно орієнтоване монологічне мовлення, методика навчання, фахівці у сфері міжнародних соціальних проєктів.

Симкова И. О. Национальный технический университет Украины “Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского”

Обучение англоязычной профессионально ориентированной монологической речи будущих специалистов в сфере международных социальных проектов

Аннотация. Статья посвящена исследованию вопросов обучения англоязычной профессионально ориентированной монологической речи будущих специалистов в сфере международных социальных проектов с использованием аутентичных учебных видеоматериалов. Проанализированы труды отечественных и зарубежных специалистов по вопросам формирования у студентов способности эффективного англоязычного профессионально ориентированного общения в конкретных профессиональных, деловых, научных сферах и ситуациях с учетом особенностей профессионального мышления и использования аутентичных видеоматериалов в методике обучения английскому языку для профессионального общения.

Предложена модифицированная модель будущего специалиста в сфере международных социальных проектов, состоящая из нескольких уровней: первый – личность специалиста, второй – менталитет, общая и профессиональная культура, профессиональный менталитет, третий – профессиональная компетентность и профессионально важные качества специалиста. Описаны особенности деятельности будущих специалистов в сфере международных социальных проектов. Определено, что технология формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в монологической речи у будущих специалистов в сфере международных социальных проектов должна учитывать интеграцию четырех видов речевой деятельности (чтение, аудирование, письмо, говорение). Названы преимущества применения аутентичных видеоматериалов при обучении англоязычной профессионально ориентированной монологической речи будущих специалистов в сфере международных социальных проектов. Охарактеризован уровень профессионализма не только как наличие знаний, опыта или соответствующего набора профессионально важных личностных качеств, но и как социально обусловленная структура мотивации специалиста и как социальная характеристика, которая означает наличие у специалиста закрепленной и определенной социальной функции, и требует наличия англоязычных знаний, навыков и умений, монополии обучения и накопления функционального опыта, качественных параметров его обществено ориентированной деятельности.

Ключевые слова: английский язык для профессионального общения, аутентичные видеоматериалы, профессионально ориентированная монологическая речь, методика обучения, специалисты в сфере международных социальных проектов.

**Simkova I., National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”.
Training of English spoken production for specific purposes of future professionals in international social projects**

Abstract. Introduction. Paper deals with the research of spoken production training in the English language for specific purposes of future specialists in the field of international social projects with the implementation of authentic educational video materials. The papers of Ukrainian and foreign experts in the development of the ability to build the effective English-speaking communication for specific purposes, in business, in scientific fields and in professional situations are considered. Papers dealing with the peculiarities of professional thinking and the use of authentic video materials for training of the English language for specific purposes are analyzed. **Purpose.** The purpose of the paper is to explore the issues dealing with the effectiveness of training of English spoken production for specific purposes of future professionals in international social projects with the implementation of authentic video materials. **Methods.** The research contains the following methods: critically studying and analyzing scientific publications on the methods of teaching English for professional communication, pedagogy, psychology and sociology. **Results.** A modified model of the future specialist in the field of international social projects is proposed. It consists of several levels (the first level deals with the personality of the specialist, the second level includes mentality, the general culture and professional culture, the professional mentality, and the third covers the professional competence and professionally important qualities of the specialist). The peculiarities of future specialists in the field of international social projects are described. It has been determined that the technology of English-language professional competence developing in spoken production of future specialists in the field of international social projects should take into account the integration of four types of speech activity (reading, listening, writing, and speaking). The advantages of using authentic video materials in the training of spoken production in the English language for specific purposes of future specialists in the field of international social projects are presented. The level of professional competence is characterized not only as the set of knowledge, experience, abilities or a corresponding complex of professionally important personal qualities, but also as a socialstructure of motivation of the specialist and as a social characteristic, which means that the specialist performs fixed and defined social functions and requires the high knowledge of English, the accumulation of functional experience, and the qualitative parameters of his/her socially oriented activities. **Conclusion.** The study proved that the implementation of authentic educational video materials contributes to the effective training of spoken production in the English language for specific purposes of future specialists in the field of international social projects. As far as authentic video materials as learning tools enables students to get acquainted not only with different samples of spoken the English language for specific purposes, but also with samples of language behavior and various ways and means of communicative intentions.

Key words: English for specific purposes, authentic video materials, spoken production for specific purposes, teaching methodology, specialists in the field of international social projects.

Постановка проблеми. Одним з вирішальних факторів, що визначають ефективність функціонування соціального підприємництва в Україні, є професіоналізм фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів. Сьогодні підвищення рівня їхнього професіоналізму є актуальною проблемою реформування простору українського соціального підприємництва. Тому дослідження основних соціальних й освітніх факторів, що сприяють підвищенню професіоналізму фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів, є важливим теоретичним і практичним завданням.

У сучасних умовах посилення взаємозв'язку всіх елементів суспільства і світу характер функціонування соціальних інститутів нашої держави є мінливим. Останнім часом міжнародне співробітництво набуває ширших масштабів, учасниками міжнародних відносин стають представники місцевих і регіональних органів влади, фахівці у сфері міжнародних соціальних проєктів починають працювати не лише в галузевих департаментах і відділах, а й у комітетах із міжнародних відносин (Common, 1998, с. 440-450). За таких умов міжнародний аспект діяльності фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів стає більш значущим у загальній структурі їхньої професійної діяльності, що, в свою чергу, висуває нові вимоги до англomовних професійно орієнтованих знань, навичок і вмінь майбутніх фахівців у цій сфері.

Світ сьогодення є світом інформаційних технологій і процесів на міжнародному рівні, що приводять до постійних змін. Тому, щоб відповідати сучасним вимогам, фахівцям необхідно весь час підвищувати кваліфікацію і змінюватися разом із вимогами до професії. Соціальне підприємництво – це цілком реальна бізнес-модель, що утворює можливості для допомоги іншим, не порушуючи цінностей авторів проєкту. Метою цього виду діяльності є досягнення спочатку соціального, а потім й економічного ефекту. Іншими словами соціальний ефект – це не побічна діяльність, а основний результат проєкту. Як наслідок, підтримка і розвиток фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів втрачає статус справи суто особистого вибору і перетворюється на справу розвитку феномену професіоналізму як певної якості соціальної діяльності. Крім того, провідним стратифікаційним критерієм у сучасному суспільстві стає професіоналізм як соціальна характеристика, яка означає наявність у фахівця закріпленої і визначеної соціальної функції та вимагає наявності англomовних знань, навичок і вмінь, монополії навчання і накопичення функціонального досвіду, якісних параметрів його суспільно орієнтованої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання навчання англomовного професійно орієнтованого монологічного мовлення висвітлено в працях психологів, лінгвістів і методистів. Теоретико-методологічною базою дослідження стали положення, розроблені в працях вітчизняних і зарубіжних науковців щодо застосування професійно орієнтованого підходу (Т. Dudley-Evans, М. St. John, Н. Уварова, П. Гурвич та ін.), формування у студентів здатності ефективного англomовного професійно орієнтованого спілкування в наукових сферах і професійно орієнтованих ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення (О. Базовська, І. Беляєва, Л. Стівцова, Н. Уварова та ін.), застосування автентичних відеоматеріалів у методиці навчання англійської мови для професійного спілкування (Н.Баришніков, Н. Ковальов, М. Brandi, М. Breen, D. Graber, В. Tomalin та ін.).

Особливості навчання англomовного професійно орієнтованого монологічного мовлення (В. Скалкін, П. Гурвич, І. Зимня), відбір мовних одиниць (В. Бухбіндер) і понадфразових єдностей (І. Щосєва) для навчання монологічного мовлення, особливості навчання непідготовленого монологічного мовлення (І. Кочергін) та дослідження функціонально-смыслових типів професійно орієнтованого мовлення (О. Нечаєва) не залишилися поза увагою методистів.

Глобальні політичні й соціально-економічні перетворення, що відбулися в країні за останні кілька років, торкнулися всіх сфери суспільного життя. Істотних змін зазнала галузь вищої освіти. Залучення більшості закладів вищої освіти (ЗВО) до проєкту Британської ради

“Англійська мова для університетів”, основною метою якого є гармонізація національної системи вищої освіти, що сприяє формуванню єдиного європейського ринку висококваліфікованої праці, спричинило зміни вимог до підготовки фахівців усіх спеціалізацій. На сучасному етапі одним із завдань вищої школи поряд із формуванням гармонійно розвиненої особистості, яка має високий рівень загальної культури, готової мислити глобально, є завдання підготовки фахівців, здатних вільно адаптуватися в професійному руслі й вільно спілкуватися на міжнародному рівні (Bolitho, West, 2017; Borg, 2019).

Міжнародне співробітництво на регіональному й муніципальному рівнях є об'єктивним процесом, особливості якого необхідно вивчати з метою оптимізації й підвищення його ефективності для різних регіонів нашої держави. Оскільки процес створення й розвитку міжнародних соціальних проєктів перебуває на стадії активного розвитку, попит на висококваліфікованих фахівців з міжнародних соціальних проєктів зростає.

Знання англійської мови для професійного спілкування є невід'ємним атрибутом успішного самовизначення і самореалізації фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів, проте в умовах глобалізації сучасного суспільства компетентний фахівець має володіти англійською мовою як інструментом професійної міжкультурної комунікації, що забезпечить йому мобільність і конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці. Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти вимагають урахування фахової специфіки під час вивчення англійської мови для професійного спілкування, її орієнтації на реалізацію завдань майбутньої професійної діяльності. Серед обов'язкових вимог у змісті освітніх програм з англійської мови для професійного спілкування майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів зазначаються: володіння знаннями, навичками й уміннями діалогічного і монологічного мовлення в сфері професійної комунікації, володіння правилами мовного етикету, основами публічної промови, такими як усне повідомлення, доповідь тощо (Bolitho, West, 2017).

Таким чином, ефективне володіння розвиненими навичками і вміннями англійської мови професійно орієнтованого спілкування в ситуаціях, коли у фахівців виникає необхідність повідомити інформацію, прокоментувати подію або висловити свою думку, застосовуючи знання, навички і вміння ведення публічних промов (коли діалог перетворюється на більш тривале, ніж діалогічна репліка, чітке монологічне висловлювання), є надзвичайно важливим для майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів. Все зазначене вище обумовлює актуальність пошуку і розроблення сучасних ефективних методик формування й розвитку у майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів навичок і вмінь англійської мови професійно орієнтованого монологічного мовлення з використанням сучасних засобів навчання.

Водночас у методиці навчання англійської мови для професійного спілкування залишається ще чимало невирішених питань, одним з яких є оптимізація процесу навчання англійської мови професійно орієнтованих монологічних виступів взагалі та публічних промов зокрема в умовах англійської мови професійно орієнтованого спілкування. На нашу думку, підвищенню ефективності навчання англійської мови професійно орієнтованих монологічних виступів майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів сприятиме використання автентичних відеоматеріалів, а саме відеозаписів продукції телеканалів англійської мови країн, переваги яких полягають в тому, що вони є авторитетними, проблемними і сучасними джерелами інформації.

Метою статті є дослідження питань підвищення ефективності навчання англійської мови професійно орієнтованого монологічного мовлення майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів шляхом використання автентичних відеоматеріалів. Для досягнення поставленої мети використано теоретичні методи, наприклад, критичний аналіз наукової літератури з методики навчання англійської мови для професійного спілкування, педагогіки, психології та соціології щодо досліджуваного питання.

Основні результати дослідження. Сьогодні майбутні фахівці з міжнародних соціальних проєктів у місцевих і регіональних органах влади є активними учасниками міжнародних відносин. Це пояснюється зміною характеру міжнародної ситуації у світі, відносини конкуренції між країнами щодо захисту національних інтересів змінюються на співпрацю задля вирішення глобальних проблем. Участь у міжнародних проєктах сприяє підвищенню мотивації майбутніх фахівців, оскільки дає змогу отримати новий досвід, ознайомитися з новими технологіями в своїй галузі, оцінити свою професійну діяльність і можливості її розвитку, урізноманітнити характер праці (Project..., 1993; Research..., 1994).

Слідом за Е. Дьомкіною, пропонуємо модель майбутнього фахівця у сфері міжнародних соціальних проєктів (рис. 1), що складається з декількох рівнів. Верхнім рівнем моделі фахівця є особистість фахівця. Другий рівень представлено структурними елементами особистості, до яких входить менталітет фахівця як представника відповідної сфери діяльності, професійної групи, соціуму разом з її (особистості) загальною культурою в широкому сенсі та її професійною культурою, що базується на професійному менталітеті особистості і є сукупністю “ментальних” компонентів. Наступним рівнем моделі є сукупність компонентів, яку позначимо як професійну компетентність. Професійна компетентність, в свою чергу, розподілена на професійну освіченість фахівця та власне його/її професійну компетентність. Остання група компонентів містить перелік професійно вагомих якостей фахівця, що визначають продуктивність його професійної діяльності (Демкіна, 2012, с. 38-42).

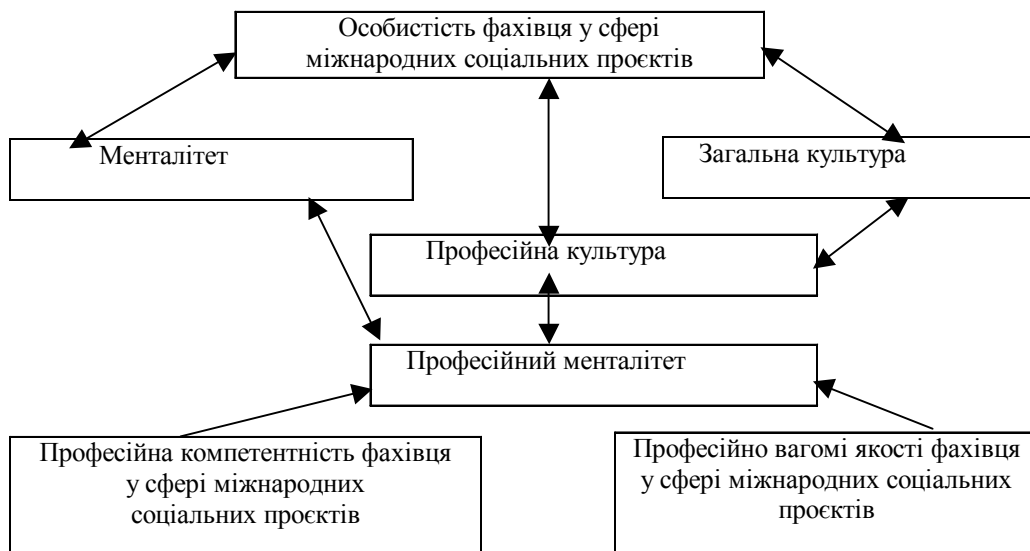

Рис. 1 Модель майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів

Рівень професіоналізму є не простою функцією тільки наявних знань, досвіду чи відповідного поєднання професійно вагомих особистісних якостей. Одним із важливих параметрів професіоналізму є соціально обумовлена структура мотивації фахівця. Одним з факторів управління професіоналізмом може бути міжнародне співробітництво, оскільки воно здатне впливати на мотивацію майбутніх фахівців з міжнародних соціальних проєктів (Hood, 1994, с. 104-117).

Соціокультурна позиція майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів розглядається як сукупність поглядів і переконань, що є основою їхньої поведінки в повсякденній і професійній життєдіяльності. Формування англomовної професійно орієнтованої компетентності і професійної життєдіяльності у монологічному мовленні у майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів

визначено як цілеспрямований процес формування (організація й удосконалення) системи соціокультурних цінностей зазначених фахівців для успішної міжкультурної комунікації; в основі соціокультурної позиції лежать соціально значущі якості фахівця – ввічливість, такт у спілкуванні, готовність знаходити компроміс, толерантність, дипломатичність, активна громадянська позиція.

Технологія формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в монологічному мовленні у майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів вибудована з урахуванням: інтеграції чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, письма, говоріння), поєднання активних методів роботи (робота в парах та мінігрупах, кейси (метод ситуацій), дебати, групові дискусії, мозковий штурм, рольові й ділові ігри), форми організації навчання – модульної рейтингової системи, поєднання змістових, тематичних і цільових модулів, автентичних навчальних ресурсів, набору необхідних професійних знань, навичок й умінь зазначених фахівців (створення соціальних проєктів, ведення публічних промов, ведення переговорів і нарад тощо) (Newsletter..., 2014).

Професійну діяльність, до якої готуються майбутні фахівці у сфері міжнародних соціальних проєктів, розподілено на три види: організаційно-управлінську, інформаційно-аналітичну та підприємницьку (Peters, 1996). Кожен з цих видів функціональної діяльності майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів передбачає спілкування з колегами, клієнтами й іншими особами в професійному середовищі для вирішення професійних завдань. За таких умов англомовне професійно орієнтоване спілкування має бути підпорядковане низці суспільних норм. Якщо цих норм не дотримуватися, то результат спілкування буде негативним, тобто мета спілкування не буде досягнута повною мірою.

За допомогою автентичних відеоматеріалів створюються актуальні навчальні ресурси, які характеризуються активною навчально-пізнавальною діяльністю в ситуаціях професійно орієнтованого спілкування. Ці ситуації є сукупністю мовних і позамовних реакцій майбутніх фахівців і необхідних для продукування мовленнєвих дій: з їхньою допомогою задається тема професійно орієнтованого спілкування і забезпечуються засоби її здійснення (Toonen, Raadschelders, 1997). У реальних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування мова запам'ятовується краще і швидше, ніж у спеціальних навчальних ситуаціях, що мають штучний характер. Тому навчання англомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів є ефективнішим в умовах, наближених до професійних, де вагому роль відіграють автентичні відеоматеріали.

Автентичні відеоматеріали сприяють вирішенню проблеми мотивації під час навчання англійської мови для професійного спілкування. Їх використання викликає у студентів зацікавленість, позитивні емоції, що в цілому позитивно впливає на формування постійного інтересу до вивчення англійської мови для професійних цілей, перетворюючи позитивні емоційні реакції на стійке бажання розвивати англомовні професійно орієнтовані навички і вміння, в той час як шаблонна подача інформації, заснована лише на одних друкованих матеріалах, зменшує зацікавленість студентів в англійській мові для професійних цілей. У цьому разі викладачеві допомагають автентичні відеоматеріали, адже їх використання дає можливість підійти до вирішення проблеми мотивації трьома шляхами одночасно. По-перше, в автентичних відеоматеріалах закладено величезний мотиваційний потенціал (вони поживляють навчальний процес, оскільки є цікавими як компонент англомовного телевізійного мовлення). По-друге, вони є тією сферою, де студенти можуть застосувати свої професійні знання, вміння і навички, отримані ними під час навчання. По-третє, мотиваційний фактор полягає в значній сугестії (навіювання) автентичних відеоматеріалів, в основі якої лежить тісне поєднання наукового і професійно орієнтованого підходів до опису дійсності (Rose, 1993).

Автентичні відеоматеріали як засіб навчання дають можливість студентам ознайомитися не лише з різними зразками усного англomовного професійно орієнтованого мовлення, але й із зразками мовленнєвої поведінки та різноманітними способами й засобами здійснення комунікативного наміру, сприяючи розвитку й удосконаленню знань, навичок і вмінь англomовного спілкування.

Викладені аргументи на користь використання автентичних відеоматеріалів під час навчання англійської мови для професійного спілкування є здебільшого екстралінгвістичними, але водночас вони можуть вирішувати мовленнєві завдання. Важливо відзначити, що під час навчання англійської мови для професійного спілкування в умовах ізоляції від носіїв мови необхідно максимально використовувати з-поміж інших навчальних матеріалів саме автентичні відеоматеріали, оскільки вони найповніше відображають сучасні професійні й мовленнєві іншомовні реалії відповідного фаху.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, сьогодні можна з упевненістю говорити про фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів як учасників міжнародних відносин. Розроблення й участь у міжнародних соціальних проєктах як особливий тип професійної діяльності, що вимагає специфічних знань, навичок, умінь, включає аспекти міжнародної діяльності, що висуває відповідні вимоги до професіоналізму. Перелік професійних вимог до майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів постійно доповнюється новими вимогами, необхідними для участі в міжнародних проєктах, наприклад, знання і навички управління проєктами, володіння іноземною мовою для професійного спілкування, ініціативність і комунікативні здібності тощо. Подальшими розвідками у цьому напрямку може бути дослідження ролі автентичних відеоматеріалів для навчання майбутніх фахівців у сфері міжнародних соціальних проєктів інших видів іншомовної мовленнєвої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Дёмкина, Е. В. (2012). Формирование будущего специалиста в условиях учебно-воспитательного процесса. *Вестник Адыгейского государственного университета. Серия: Педагогика и психология*, 3 (103), 38–42.
- Bolıtho, R., & West R. (2017). *The internationalization of Ukrainian universities: the English language dimension*. Київ: Видавництво “Сталь”.
- Borg, S. (2019). *The Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education*. British Council Ukraine.
- Common, R. K. (1998). Convergence and transfer: a review of the globalisation of new public management. *The International Journal of Public Sector Management*, 11(6), 440–450.
- Hood, C. (1994). Contemporary public management: a new global paradigm? *Public Policy and Administration*, 10(2), 104–117.
- Newsletter for PHARE/TACIS Cross Border Cooperation Project Facility*. (2014). Vol. 5.
- Peters, B. G. (1996). *The Future of Governing*. University of Kansas Press: Lawrence. KA.
- Project Cycle Management: Integrated Approach and Logical Framework*. (1993). European Commission. DGVIII. Evaluation Unit.
- Research in public administration: reflections on theory and practice*. (1994). L.e.a.
- Rose, R. (1993). *Lesson Drawing in Public Policy*. Chatman House. NJ.
- Toonen, T., & Raadschelders, J. (1997). Public Sector Reform in Western Europe. *Civil Service Systems in Comparative Perspective*. Indiana University. Retrieved from <http://www.indiana.edu/~csrc/toonen3.html>

REFERENCES

- Diomkina, E. V. (2012). Formirovaniye budusheho spetsyalysta v uslovyakh uchebno-vospitatel'nogo protsessa. *Vestnyk Adyhejskoho hosudarstvennoho unyversyteta*. Seryia: Pedahohyka y psykholohyia, 3 (103), 38–42.

- Bolitho, R., & West R. (2017). The internationalization of Ukrainian universities: the English language dimension. Kyiv: "Vydavnytstvo «Stal»".
- Borg, S. (2019). The Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education. British Council Ukraine.
- Common, R. K. (1998). Convergence and transfer: a review of the globalisation of new public management. *The International Journal of Public Sector Management*, 11(6), 440–450.
- Hood, C. (1994). Contemporary public management: a new global paradigm? *Public Policy and Administration*, 10(2), 104–117.
- Newsletter for PHARE/TACIS Cross Border Cooperation Project Facility. (2014). Vol. 5.
- Peters, B. G. (1996). *The Future of Governing*. University of Kansas Press: Lawrence. KA.
- Project Cycle Management: Integrated Approach and Logical Framework. (1993). European Commission. DGVIII. Evaluation Unit.
- Research in public administration: reflections on theory and practice. (1994). L.e.a.
- Rose, R. (1993). *Lesson Drawing in Public Policy*. Chatman House. NJ.
- Toonen, T., & Raadschelders, J. (1997). *Public Sector Reform in Western Europe. Civil Service Systems in Comparative Perspective*. Indiana University. Retrieved from <http://www.indiana.edu/~csrc/toonen3.html>